

[หน้าแรก](#) [เกี่ยวกับ TCI](#) » [ฐานข้อมูล TCI](#) » [ค่า TJIF](#) [การประชุม/อิม你以为](#) » [งานวิจัยของ TCI](#) » [เกณฑ์คุณภาพวารสาร](#) » [กระดานสนทนา](#) [FAQ](#)

ผลการประเมินคุณภาพวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 3 ปี 2558

โปรดระบุหมายเลข ISSN หรือชื่อของวารสารที่ต้องการทราบผลประเมิน :

ลำดับ	ชื่อวารสาร	ISSN	เจ้าของ	จัดอยู่ในวารสาร กลุ่มที่	สาขา
1	Veridian E-Journal Science and Technology Silpakorn University	2408-1248	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร	2	วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี
2	Veridian E-Journal, Silpakorn University	1906-3431	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร	2	มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์

[Back to top](#)

Copyright 2005, Thai-Journal Citation Index (TCI) Centre. All rights reserved.

Contact: tci.thai@gmail.com

รูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อการจัดทำแผนชุมชน*

A Model of Community Empowerment for Community Planning

กิ่งแก้ว สุวรรณคีรี (Kingkeaw suwankeeree) **

นพพร จันทร์นาฎ (Nopporn Chantaranamchoo) ***

นรินทร์ สังษ์รักษ์ (Narin Sungrugsa) ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อการจัดทำแผนชุมชน มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 26 คน จากหมู่บ้านปลายคลองพาดหมอน จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการจัดกลุ่มข้อมูลผลการวิจัย พบร่วม รูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อการจัดทำแผนชุมชนมี 6 กิจกรรม ประกอบด้วย ความตระหนักรถึงความสำคัญของแผนชุมชน การสร้างบทบาทคุณมาร่วมทีมทำแผนชุมชน การสร้างความตั้งใจมุ่งมั่นในการจัดทำแผนชุมชน การจัดตั้งทีมทำแผนชุมชน การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติเที่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน และการส่งเสริมความภาคภูมิใจแก่ทีมทำแผนชุมชน

คำสำคัญ: การสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชน และ การจัดทำแผนชุมชน

* เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย

** นักศึกษา geradeดับบลิวิญญาเอก สาขาวิชาพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร Email : king-nok@hotmail.com

Ph.D. students Doctor of Philosophy Program in Development Education in Faculty of Education Foundation, Silpakorn University.

*** อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Email: noppornncu@gmail.com
Asst. Prof. Dr. Nopporn Chantaranamchoo Faculty of Education, Silpakorn University.

*** รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร Email : narin_32439@yahoo.co.th
Assoc. Prof. Dr. Narin Sungrugsa Faculty of Management Science, Silpakorn University

Abstract

The current research was aimed to develop the model of community empowerment for community planning, with 26 key informants in the pilot community of Plaiklongpardmorn village Samut Sakorn province. Conducting a participatory action research and Appreciation-Influence-Control (A-I-C), and the qualitative analysis involved data categorization. The research result reveals the showing a model of community empowerment for community planning with 6 activities to empower the community in community planning, including awareness of the importance of community planning, recruitment of community planning teamwork, determination for community planning, setting up community planning teamwork, capacity building for community planning, and promoting the pride of community planning teamwork.

Keyword : Community Empowerment and Community Planning

บทนำ

การพัฒนาชุมชนของประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการควบคุม และบริหารจัดการโดยภาครัฐ ลักษณะบนลงล่าง (Top down) ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพชุมชนเพื่อไปสู่ความทันสมัย ตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-4 ซึ่งรัฐเป็นผู้กำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชนห้องถีนโดยส่งเจ้าหน้าที่ไปเป็นผู้ปฏิบัติการพร้อมงบประมาณและโครงการสำเร็จรูปที่เน้นพัฒนาด้านเศรษฐกิจตามประเทศตะวันตก เช่น การทำเกษตรเชิงเดียว การเกษตรเพื่อการส่งออก เป็นต้น จากการพัฒนาดังกล่าว ส่งผลให้ชุมชนติดการพึ่งพาจากภายนอกชุมชน และชุมชนไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นได้ แต่กลับอ่อนแอมากขึ้น บทบาทของประชาชนเป็นเพียงผู้อยู่รับการพัฒนาจากกิจกรรมที่ภาครัฐได้กำหนดขึ้นแล้วนำไปปฏิบัติ ประชาชนจึงต้องพึ่งพาภาครัฐตลอดมา จนทำให้ประชาชนเกิดความเคยชินต่อระบบพึ่งพา และมักจะมองว่าการพัฒนาไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง ฉะนั้นเจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องมีหน้าที่ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาเพียงฝ่ายเดียว ด้วยความคิดเห็นนี้จึงทำให้คนในชุมชนไม่กระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเอง มักคิดว่าตนเองไม่ใช่นักวิชาการ ไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในเรื่องการพัฒนาชุมชน ทั้งๆที่การพัฒนาชุมชนตนเองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของตนเองโดยตรง สถานการณ์เช่นนี้เรียกว่า ประชาชนตกอยู่ในภาวะไร้อำนาจ (Levin, 1987)

แผนชุมชนเป็นกิจกรรมหนึ่งของสถาบันการปกครอง เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นช่องทางให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนตนเอง และยังเป็นเหมือนคู่มือให้กับชุมชนในการปฏิบัติงานตามแผน/กิจกรรม/โครงการ ที่วางไว้ได้อย่างมีทิศทาง นอกจากนี้ยังสามารถใช้เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ที่เกี่ยวข้องได้ แผนชุมชนที่ดีต้องเป็นแผนชุมชนที่เกิดจากคนในชุมชนร่วมลงมือทำทุกขั้นตอน ในคู่มือการทำแผนชุมชนของกรรมการพัฒนาชุมชนกำหนดว่าหน้าที่หลักของแผนชุมชนคือเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนจากฐานรากขึ้นไปสู่นโยบายพัฒนาต่ำระดับบ้าน (Bottom up) โดยเริ่มจากการกระตุ้นจิตสำนึก และความรับผิดชอบของประชาชนในชุมชน ให้มีจิตสาธารณะ และร่วมกันคิด ร่วมกันจัดทำ

ข้อมูล ร่วมกันเรียนรู้ วิเคราะห์ เพื่อให้รู้จักและเข้าใจตน กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง จะเห็นว่าความสำคัญของแผนชุมชนสามารถเขื่อมโยงไปสู่การพัฒนาประเทศได้ แต่จากรายงานการวิจัยโครงการจัดทำระบบฐานข้อมูลแผนชุมชนสำหรับบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยปี 2555 พบว่าหลายหมู่บ้านยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนขาดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดทำแผนชุมชน นอกจากนี้ในงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนเพียงชายขอบ คือไม่ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม หรือวางแผนอย่างจริงจัง ทำให้ภาครัฐด้วยการพัฒนาไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน (เขมภัทท์ เย็นเปี่ยม, 2552) กล่าวถึงปัญหาของการทำแผนชุมชนดังนี้ ผู้เก็บข้อมูลขาดความรู้และเทคนิคขาดผู้นำทางความคิด ขาดการสนับสนุนงบประมาณและเทคนิค ประชาชนขาดความสนใจ ขาดกระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนชุมชน อบต. ไม่ได้นำแผนชุมชนไปบูรณาการกับแผนพัฒนาตำบล ที่สำคัญคือภาครัฐมักนำวิธีการทำแผนชุมชนแบบเบ็ดเสร็จไปให้กับชุมชน (ชฎาพร กมลกิจพิศาล, 2553; ชนิศรา สุภาษี, 2552; อนุพนธ์ วิติวร, 2552) พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำแผนชุมชน ได้แก่ ขาดการเตรียมความพร้อม การจัดลำดับความสำคัญของปัญหามีน้อย การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาไม่ชัดเจน การวิเคราะห์ความสอดคล้องของโครงการไม่ชัดเจน ความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่มีน้อย และการมีส่วนร่วมในการติดตามและการประเมินผลน้อย ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนอยู่ในระดับน้อย แทนนำบางส่วนยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจในลำดับขั้นของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ที่สำคัญคือการขาดความร่วมมือระหว่างแกนนำกับประชาชน รวมทั้งการขาดงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดทำแผนชุมชนและการขาดแคลนเอกสารทางวิชาการ

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งสร้างรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการจัดทำแผนชุมชนให้แก่ชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจในการจัดทำแผนชุมชนให้แก่ชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน และชาวบ้าน ด้วยการสร้างทีมทำแผนชุมชนที่เข้มแข็งอย่างเป็นรูปธรรมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการทำแผนชุมชน และทำให้ชุมชนสามารถจัดทำแผนชุมชนของตนเองได้สำเร็จอันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อการจัดทำแผนชุมชน

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research :PAR) โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Kemmis and Mc Taggaret (1990) เป็นวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในทุกขั้นตอน เริ่มต้นจาก การวางแผน การปฏิบัติตามแผนและการสังเกต และการสะท้อน ร่วมกับเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation-Influence-Control: A-I-C) โดยนำร่างรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสอบถามเด็กเรียนชุมชนต้นแบบ 2 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านหนองกลางคง ตำบลศิลาลาย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และชุมชนหนองสาหร่าย ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบร่วมกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Participants)

จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน นักพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเจติริว และชาวบ้าน เครื่องมือที่ใช้คือแนวคิดในการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และแบบประเมินผลกิจกรรม ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน และชาวบ้านในหมู่บ้านปลายคลองพาดหมอน หมู่ที่ 5 ตำบลเจติริว อำเภอป่าแดด จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 26 คน ใช้การวิเคราะห์วิธีเชิงคุณภาพด้วยวิธีการจัดกลุ่มข้อมูล

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

การดำเนินการตามวาระการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เริ่มจากผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกัน พิจารณาสร้างรูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อจัดทำแผนชุมชน ที่ผู้วิจัยได้จากการสอบถามเรียนจากนั้นร่วมวางแผนพัฒนารูปแบบและกิจกรรม โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้บนพื้นฐานของบริบทชุมชนที่ศึกษา ร่วมค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนที่สอดคล้องกับ บริบทของชุมชน ร่วมปฏิบัติตามแผนและการสังเกต และร่วมการสะท้อนผล

การดำเนินวิจัยวงจรที่ 1

เพื่อพัฒนาร่างรูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมวิจัย การดำเนินการแบ่งเป็น 2 ช่วงมีดังนี้

ช่วงการดำเนินการก่อนการวางแผน เป็นการพัฒนาผู้ร่วมวิจัยด้วยการจัดอบรมให้ความรู้ผู้ร่วมวิจัย จำนวน 7 คน ดังนี้

1) ชี้แจงวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยตั้งใจที่จะเป็น ภาษาชาวบ้านที่ง่ายต่อความเข้าใจว่า “..อะไรที่จะทำให้คนมาร่วมกันทำแผนชุมชน..” รวมทั้งผู้วิจัยนำเสนอร่าง รูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนที่ผู้วิจัยร่างขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็น รูปแบบฯ ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

2) ผู้วิจัยอธิบายวิธีการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการ AIC จากนั้นผู้วิจัยเปิด โอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยพูดคุยกันโดยที่ได้มอบหมายให้ในัวนแรก โดยผู้วิจัยทำหน้าที่ตอบคำถามและปรับความ เข้าใจเกี่ยวกับแผนชุมชนของผู้ร่วมวิจัยให้ถูกต้องและเป็นไปในทางเดียวกัน ก่อนจบการประชุม ผู้วิจัยประเมิน ด้วยการสังเกตและพูดคุยกันว่ากระบวนการที่ดำเนินการมีประสิทธิภาพและมีความต้องการที่จะรับรู้การจัดทำแผนชุมชนของ ผู้ร่วมวิจัย พบร่วมกัน ผู้ร่วมวิจัยให้ความสนใจและเข้าใจร่างรูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการจัดทำแผน ชุมชน ซึ่งดูจากการถามตอบและแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัย และแสดงว่า ผู้ร่วมวิจัยให้ความสนใจโครงการวิจัย พัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน

ช่วงการดำเนินการวางแผนพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อจัดทำแผนชุมชนเป็น การจัดประชุมปฏิบัติการ เพื่อวางแผนพัฒนารูปแบบโดยใช้กระบวนการ AIC และกำหนดรูปแบบกิจกรรมการ สร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อจัดทำแผนชุมชน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอน A (Appreciation) วิเคราะห์สภาพการณ์ในปัจจุบันและกำหนดอนาคต เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ทำแผนชุมชนในปัจจุบันและกำหนดแนวทางการทำแผนชุมชนในอนาคต เพื่อทราบสถานการณ์ของการทำแผนชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมวิจัยแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการทำแผนชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชน รวมทั้งรับฟังข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และเท่าเทียมกัน ซึ่งทำให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาของพลังอำนาจชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันทบทวนร่างรูปแบบที่ผู้วิจัยนำเสนอ ได้ผลสรุปสภาพการณ์ของการจัดทำแผนชุมชนของตำบลเจ็ดริ้ว ดังนี้ 1) ผู้นำไม่ให้ความสนใจในการจัดทำแผนชุมชนอย่างจริงจัง 2) ขาดการสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชนไม่ทั่วถึง 4) ผู้ที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนชุมชน 5) ขาดการสื่อสารที่เหมาะสม

การกำหนดแนวทางการทำแผนชุมชนในอนาคต ผู้ร่วมวิจัยสรุปร่วมกัน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การเตรียมความพร้อมชุมชน กำหนดค่าว่าต้องสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับแผนชุมชนแก่ผู้นำ เพื่อให้ผู้นำเห็นความสำคัญของแผนชุมชน และสร้างความตั้งใจมุ่งมั่นเพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องจริงจัง ต้องได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับแนวคิดและประโยชน์ของแผนชุมชนอย่างทั่วถึง

องค์ประกอบที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเรียนรู้ต้นเองและชุมชน กำหนดค่าผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำแผนชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลเพียงพอ ต้องได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งการให้ร่วมมือ การให้ทั้งประมาณ การให้อุปกรณ์และสถานที่ และการสื่อสาร

องค์ประกอบที่ 3 การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาในการจัดทำแผนชุมชน กำหนดค่าผู้นำชุมชนและชาวบ้านต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา และได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายเพื่อให้สามารถกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาของตนเองได้

องค์ประกอบที่ 4 การกำหนดแผนงาน/โครงการ ใน การจัดทำแผนชุมชนกำหนดค่าผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำแผนงาน โครงการเพียงพอ และต้องได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การให้ร่วมมือ การให้ทั้งประมาณ การให้อุปกรณ์และสถานที่ในการดำเนินการทำแผนงานหรือโครงการ

องค์ประกอบที่ 5 การจัดทำรูปเล่มแผนชุมชน กำหนดค่าผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำรูปเล่มแผนชุมชน เพียงพอ และทีมงานได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอน I (Influence) การสร้างแนวทางการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อหาวิธีการและเสนอแนวทางการพัฒนาตามที่กำหนดภาพอนาคตการพัฒนาการจัดทำแผนชุมชนไว้ แนวทางปฏิบัติของขั้นตอนนี้ ผู้ร่วมวิจัยนำร่างรูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อการจัดทำแผนชุมชนที่ผู้วิจัยร่างขึ้น มาช่วยกันหาแนวทางวิธีการ พบรับเด็นที่นำเสนอไปไม่เหมาะสมกับชุมชนที่ไม่เคยทำแผนชุมชนอย่างหมู่บ้านปลายคลองพادหมอน เนื่องจากเป็นสิ่งที่ยากเกินไปสำหรับชาวบ้านที่ไม่เคยทำแผนชุมชนด้วยตัวเอง ส่งผลให้เกิดความเบื่อหน่ายและหักดิบได้ง่าย ซึ่งลักษณะ

ชุมชนเข่นนี้ควรเริ่มจากสิ่งที่คนในชาวบ้านสามารถทำได้จริงๆ เพื่อไม่ให้ถูกต้องในการปฏิบัติหรือเข้าร่วม อีกทั้ง เมื่อทำสำเร็จจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและคงพฤติกรรมการปฏิบัติต่อไปได้ง่าย ดังนั้นผู้ร่วมวิจัยจึงเห็นพ้อง กันว่า ควรรวมองค์ประกอบที่มีเงื่อนไขเข้าช้อนกันให้เป็นองค์ประกอบเดียว ได้แก่ การเตรียมความพร้อม และ การจัดทำแผนชุมชน

ส่วนการกำหนดกิจกรรมแต่ละร่างเงื่อนไขเพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชน ที่ผู้ร่วม วิจัยปรับให้สอดคล้องกับบริบทของตำบลเจ็ดริว ได้แนวทางพัฒนากิจกรรมในรูปแบบในระดับบุคคล ประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมสร้างความตระหนักร่วมกับแผนชุมชน
- 2) กิจกรรมสร้างความตั้งใจมุ่งมั่นในการจัดทำแผนชุมชน

3) กิจกรรมพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน ได้แก่ การจัดทำแดะ วิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา การกำหนดแผนงานโครงการ และการจัดทำรูปเล่ม แผนชุมชน

4) กิจกรรมการสร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้ร่วมจัดทำแผนชุมชน ในประเด็นเงื่อนไขของความผูกพัน ต่อชุมชนตนเองในร่างรูปแบบ ผู้ร่วมวิจัยเห็นตรงกันว่า ชาวบ้านมีความผูกพันกับชุมชนอยู่แล้ว

แนวทางพัฒนากิจกรรมในรูปแบบระดับทีมงาน ประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมการสร้างความตระหนักร่วมทีมทำแผนชุมชน
- 2) กิจกรรมจัดตั้งทีมทำแผนชุมชน โดยจัดความสัมพันธ์ของทีมงานในลักษณะที่เท่าเทียมกัน และเปิดโอกาสให้สมาชิกรับอาสาในงานตามที่ตนเองถนัด พร้อมทั้งให้อิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ได้รับ มอบหมาย

3) กิจกรรมพัฒนาศักยภาพการใช้เครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดทำแผนชุมชน สำหรับประเด็น เงื่อนไขเรื่องสัมพันธภาพ ในร่างรูปแบบนั้น ผู้ร่วมวิจัยเห็นตรงกันว่า ให้แทรกอยู่ในกิจกรรมจัดตั้งทีมทำแผน ชุมชน คือใช้ระบบความสัมพันธ์ในทีมงานเป็นแนวรากที่มีลักษณะเท่าเทียมกัน

ขั้นตอน C (Control) การวางแผนแนวทางปฏิบัติ ผู้ร่วมวิจัยนำแนวทางปฏิบัติในขั้นตอน | มากำหนด ผู้รับผิดชอบตามกิจกรรมที่กำหนดขึ้น พร้อมตกลงรายละเอียดของการดำเนินการกิจกรรม ผู้ร่วมวิจัยช่วยกัน เขียนข้อสรุปของกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มน้ำเส้นอ ได้แก่ กิจกรรมที่คิดว่าดีที่สุด โดยพิจารณาจากทรัพยากรของ ชุมชนและสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง จากนั้นผู้ร่วมวิจัยกำหนดแผนงานของแต่ละกิจกรรมอย่างละเอียด โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยแนะนำ ซึ่งประกอบด้วย ข้อกิจกรรม วัตถุประสงค์ เทคนิคที่ใช้ วิธีดำเนินการ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่ดำเนินการ ผู้รับผิดชอบ ผู้ที่เกี่ยวข้อง และประเมินผล

ขั้นการปฏิบัติตามแผนและผลที่สังเกตได้ กิจกรรมของรูปแบบ มีดังนี้

1. กิจกรรมสร้างความตระหนักร่วมกับแผนชุมชน วัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนมีความตระหนักรึง ความสำคัญของแผนชุมชน และเตรียมความพร้อมชุมชน วิธีการที่ใช้ คือเผยแพร่แนวคิดและความสำคัญของแผน ชุมชนให้ชาวบ้านทราบอย่างทั่วถึง ด้วยสื่อสารมวลชน ผลจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า การติดตั้งโปสเตอร์ไว้นิล

และเจกแฝ่นพับแผนที่มุ่งชน มีความราบรื่น แต่การประกาศเสียงตามสายด้วยหอกระจายข่าวของหมู่บ้านไม่ได้ค่อยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. กิจกรรมสรรหารบุคคลมาร่วมทีมทำแผนชุมชน วัดดุประสังค์เพื่อค้นหาชาวบ้านที่สนใจเข้าร่วมทำแผนชุมชน วิธีการที่ใช้ คือ ประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำของหมู่ที่ 5 เพื่อหาคนที่สนใจเข้าร่วมเป็นทีมทำแผนชุมชน โดยพิจารณาความสมัครใจ ผลจากการสังเกต สัมภาษณ์ผู้นำและผู้ร่วมวิจัย พบว่า มีผู้สนใจเข้าร่วมทีมทำแผนชุมชนจำนวน 7 คน เนื่องจากผู้นำชุมชนบางคนยังไม่เข้าใจว่าทำไม่ต้องมีทีมทำแผนชุมชน การขาดความรู้ความเชื่อใจเกี่ยวกับแผนชุมชนของผู้นำและชาวบ้าน และไม่มีผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรม

3. กิจกรรมสร้างความตั้งใจมุ่งมั่นในการจัดทำแผนชุมชน วัดถุประสงค์เพื่อให้ทีมทำแผนชุมชนมีความตั้งใจมุ่งมั่นในการจัดทำแผนชุมชนให้สำเร็จ วิธีการที่ใช้คือการศึกษาดูงาน/ชมวิถีทัศน์ ผลจากการสังเกต สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ พบร่วมวิจัยและทีมทำแผนชุมชนมีความตั้งใจมุ่งมั่นในการจัดทำแผนชุมชน สังเกตจากบุคคลที่จะสมัครมาเป็นทีมทำแผนชุมชนจำนวน 7 คนให้ความสนใจและร่วมมือเป็นอย่างดี รวมทั้งมีความพึงพอใจที่ได้ร่วมกิจกรรม

4. กิจกรรมจัดตั้งทีมทำแผนชุมชน วัตถุประสงค์ 1) เพื่อจัดตั้งทีมทำแผนชุมชนของหมู่ 5 2) เพื่อความชัดเจนในการดำเนินงานและติดตามงาน วิธีการที่ใช้คือการประชุมระดมความคิด ผลจากการสังเกต พบว่า การรวมผู้ร่วมวิจัยและผู้ที่สมควรเข้ามาร่วมทีม ทำให้ทีประชุมมีจำนวนทั้งหมด 14 คน ทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม บรรยายกาศการประชุมมีความเป็นกันเองเนื่องจากทุกคนรู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี สำหรับผลการประชุมระดมความคิด มีดังนี้ วางแผนภารกิจในการจัดทำแผนชุมชน กำหนดงานและรายละเอียดของแต่ละงานให้มีความชัดเจนมากขึ้น และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบแต่ละงาน โดยทีประชุมใช้วิธีเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนรับฟังในงานตามที่ตนเองถนัด

5. กิจกรรมพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ทีมทำแผนชุมชนมีความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน 2) เพื่อให้ทีมงานสามารถจัดทำแผนชุมชนได้จริง วิธีการที่ใช้ คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน จำนวน 14 คน ประกอบด้วยผู้ร่วมวิจัย 7 คน ผู้สมัครมาเป็นทีม 7 คน ผลจากการสังเกต พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมสนใจและเข้าใจการทำแผนชุมชนมากขึ้น เห็นได้จากการให้ความร่วมมือฝึกปฏิบัติ มีการแบ่งกลุ่มน้ำเสียง การแสดงความคิดเห็นระหว่างการฝึกปฏิบัติ ตลอดจนทดลองทำแผนชุมชนโดยใช้ข้อมูลที่วิทยากรเตรียมให้

6. กิจกรรมพัฒนาศักยภาพการใช้เครื่องมือสื่อสารวัฒนธรรมเพื่อให้ทีมงานมีทักษะการใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยในการสื่อสารระหว่างกันในทีมงาน วิธีการที่ใช้คือเชิญผู้เชี่ยวชาญมาแนะนำ ผลจากการสังเกตพบว่า เนื่องจากผู้ให้คำแนะนำเป็นบุคคลที่อยู่ในทีมทำแผนชุมชน ทำให้มีความเป็นกันเอง และเต็มใจที่จะแนะนำ เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือสื่อสาร ส่งผลให้บรรยายการดำเนินกิจกรรมมีความราบรื่น ดังนั้นทีมทำแผนชุมชนเสนอว่ากิจกรรมนี้ควรดำเนินการกับกิจกรรมอื่นได้

7. กิจกรรมการส่งเสริมความภาคภูมิใจแก่ทีมทำแผนชุมชน วัดถุประสงค์เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของทีมทำแผนชุมชน วิธีการที่ใช้คือประกาศเสียงตามสายด้วยห้องฉายข่าวของหมู่บ้าน ผลจากการสังเกตของผู้จัดพิพากษา ประกาศคำกล่าวขอบคุณทีมทำแผนชุมชน ส่งผลต่อความรักใคร่ของทีมงาน

พอสมควร สังเกตได้จากเมื่อมีการประชุมทำแผนชุมชนหลังจากการกระจายเสียง ทีมงานมีการพูดคุยกันว่ากับเรื่องนี้ในทางที่ดี การที่ซื้อของตนเองได้ถูกเผยแพร่ให้สาธารณะทราบว่าเป็นส่วนหนึ่งในทีมทำแผนชุมชน ส่งผลต่อความรับผิดชอบในหน้าที่ของบุคคลอีกด้วย

ขั้นการสะท้อนผลการปฏิบัติ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน

1.1 ความร่วมมือของผู้ร่วมวิจัย จากการสังเกตกล่าวได้ว่า ผลที่สะท้อนความร่วมมือของผู้ร่วมวิจัยอยู่ในระดับสูง คือผู้ร่วมวิจัยให้ความร่วมมือในการดำเนินการเป็นอย่างดี โดยความร่วมมือดังกล่าวเกิดจากความตระหนักและจิตสำนึกผู้รับผิดชอบในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชน

1.2 ความร่วมมือจากหน่วยงานภายในและภายนอก พบร่วมได้รับความร่วมมือจากองค์กรภายในและภายนอกชุมชนมาสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรม เช่น สถานที่ และวิทยากรจากภายนอกชุมชน

2. การประเมินกิจกรรมการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อการทำแผนชุมชนผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติงานแต่ละกิจกรรม ด้วยวิธีการระดมสมองแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กับสิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตได้ พบร่วมประเมินดังนี้

2.1 กิจกรรมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับแผนชุมชน พบร่วมช่องทางการให้ความรู้เกี่ยวกับแผนชุมชนมากที่สุดคือ สื่อแผ่นพับ รองลงมาคือสื่อโปสเตอร์ไวนิล สาเหตุที่สื่อแผ่นพับเป็นช่องทางการรับความรู้เกี่ยวกับแผนชุมชนของชาวบ้าน เพราะเป็นสื่อที่สามารถนำมารอ่านหรือทำความเข้าใจได้ทุกที่ ขณะที่โปสเตอร์ไวนิลเป็นสื่อที่ต้องอยู่กับที่ ชาวบ้านที่พบเห็นจะกัดเฉพาะผู้ที่ไปยังสถานที่ดังกล่าว

2.2 กิจกรรมสรุบทุกคุณลักษณะร่วมทีมทำแผนชุมชน ด้วยการประสานงานผ่านผู้นำของหมู่ที่ 5 เพื่อขอความร่วมมือสรุหารผู้ที่มีความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นทีมทำแผนชุมชน พบร่วม คุณมาเข้าร่วมมโนยลงจากที่ผู้ร่วมวิจัยประสานไว้ในตอนแรก เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและผลตอบแทนที่ไม่เป็นรูปธรรม อีกประหนึ่งคือผู้นำชุมชนถ่ายทอดเกี่ยวกับงานวิจัยไม่ชัดเจน

2.3 กิจกรรมสร้างความตั้งใจมุ่งมั่นในการจัดทำแผนชุมชน หลังจากเสร็จกิจกรรมศึกษาดูงานผู้วิจัยได้จัดสอนทนาบทกับผู้ร่วมวิจัยและทีมทำแผนชุมชนหมู่ที่ 5 พบร่วมผู้ร่วมศึกษาดูงานได้เกิดความมุ่งมั่นในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชนของตนเอง

2.4 กิจกรรมจัดตั้งทีมทำแผนชุมชนจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบร่วมใหญ่มีความพอใจและเห็นด้วยกับการทำหนدหน้าที่ และการจัดตั้งทีมทำแผนชุมชนอย่างเป็นทางการ ซึ่งสร้างความพึงใจให้กับทีมงานเป็นอย่างยิ่ง

2.5 กิจกรรมพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน จากการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้เข้าร่วมอบรม พบร่วมผู้ร่วมอบรมมีความพึงพอใจในกิจกรรมพัฒนา สำหรับการประเมินผลการฝึกปฏิบัติ วิทยากรให้ความเห็นว่าผู้เข้าร่วมอบรมมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ แต่ระยะแรกนักพัฒนาชุมชนของตำบลอาจต้องพยายามแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษา

2.6 กิจกรรมพัฒนาศักยภาพการใช้เครื่องมือสื่อสาร จากการสัมภาษณ์ทีมทำแผนชุมชนหลังร่วมกิจกรรม ส่วนใหญ่มองว่าการสื่อสารเป็นเรื่องจำเป็น แต่ควรเป็นการสื่อสารแบบสองทาง เช่น โทรศัพท์ และนำกิจกรรมนี้ไปแทรกในการจัดตั้งทีมทำแผนชุมชน

2.7 กิจกรรมการส่งเสริมความภาคภูมิใจแก่ทีมทำแผนชุมชน จากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ พบว่า ทีมทำแผนชุมชนส่วนใหญ่รู้สึกภูมิใจที่ได้เห็นหรือได้ยินเชื่อของตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของทีมทำแผนชุมชน และพอใจที่ได้รับคำกล่าวขอบคุณ

การปรับปรุงแผนการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน

1. กิจกรรมสร้างความตระหนักรถึงกับแผนชุมชน ควรใช้การประชุมเสียงตามสายด้วยห้องกระจายข่าวของหมู่บ้านเพื่อการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมทำแผนชุมชน

2. กิจกรรมสรรหาราบบุคคลมาร่วมทีมทำแผนชุมชน ควรสร้างความเข้าใจกับผู้นำชุมชนในเรื่องงานวิจัยและผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีทีมทำแผนชุมชนให้มากกว่าเดิม

3. กิจกรรมสร้างความตั้งใจมุ่งมั่นในการจัดทำแผนชุมชน ควรใช้วิธีการให้ชมวีดิทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชุมชนที่ประสบกับความสำเร็จในการจัดทำแผนชุมชน แทนการไปศึกษาดูงานเพื่อประหยัดเวลาโดยแทรกในกิจกรรมการจัดตั้งทีมทำแผนชุมชน เพื่อประหยัดเวลา

4. กิจกรรมจัดตั้งทีมทำแผนชุมชน ควรใช้ความสัมพันธ์แบบแนวรับ และจัดสรรงบประมาณสำหรับเป็นสิ่งตอบแทนแก่ทีมทำแผนชุมชน นอกจากนี้ให้บรรจุ กิจกรรมสร้างความตั้งใจมุ่งมั่นไว้ในช่วงแรกและเพิ่มประเด็นด้านการติดต่อสื่อสารของทีมทำแผนชุมชนไว้ช่วงท้ายของการประชุม

5. กิจกรรมพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน ควรปรับเนื้อหาให้ง่ายต่อการเข้าใจ และควรเน้นที่การฝึกปฏิบัติ การทดลองการเขียนแผนชุมชน โดยให้มีความง่าย

6. กิจกรรมพัฒนาศักยภาพการใช้เครื่องมือสื่อสาร ควรนำกิจกรรมนี้ไปดำเนินการในการจัดตั้งทีมทำแผนชุมชน โดยให้เป็นหัวข้อสุดท้ายในการประชุม

7. กิจกรรมการส่งเสริมความภาคภูมิใจแก่ทีมทำแผนชุมชน ควรทำการบันทึกเทป แล้วใช้เปิดตามเวลาที่กำหนด ประกอบกับใช้รีพิมพ์รายชื่อทีมทำแผนชุมชนแล้วติดประกาศตามสถานที่สาธารณะ

การดำเนินวิจัยงวดที่ 2

เพื่อปรับปรุงพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนให้สมบูรณ์มากขึ้น ในวงรอบที่ 2 นี้ พบร่วมกับรูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน ประกอบด้วย 6 กิจกรรม สรุปผลดังนี้

1. กิจกรรมสร้างความตระหนักรถึงกับแผนชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดส่วนซึ่งทางการให้ความรู้เกี่ยวกับแผนชุมชนมากที่สุด คือ สื่อแผ่นพับ รองลงมาคือ สื่อโปสเตอร์

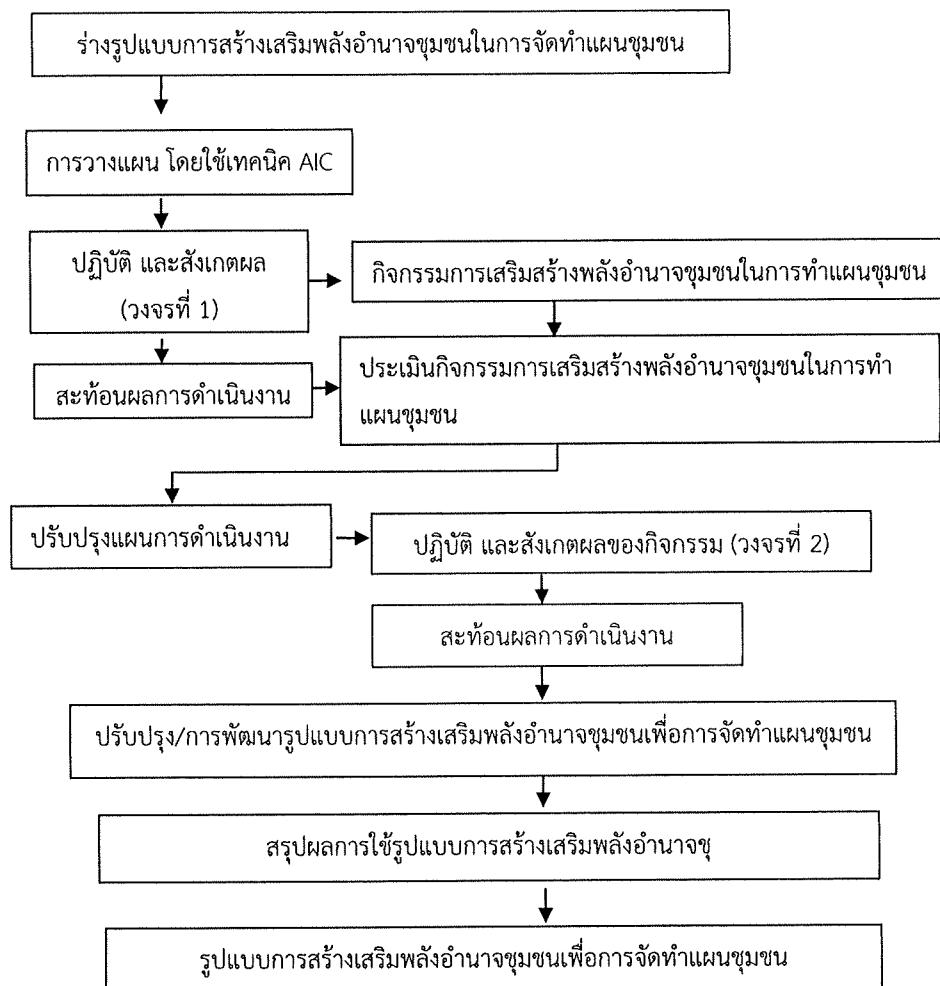
2. กิจกรรมสรรหาราบบุคคลมาร่วมทีมทำแผนชุมชน พบร่วมกับความร่วมมือในการสร้างผู้ที่มีความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นทีมทำแผนชุมชนมากกว่าในวงรอบที่ 1

3. กิจกรรมสร้างความตั้งใจมุ่งมั่นในการจัดทำแผนชุมชน ในวงรอบที่ 2 ใช้การรับชมวีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการทำแผนชุมชน รวมทั้งประโยชน์ที่ได้รับจากการมีทีมทำแผนชุมชนที่เข้มแข็ง แทนการไปศึกษาดูงาน พบร่วมกับความสามารถสร้างความตั้งใจมุ่งมั่นในการจัดทำแผนชุมชนได้

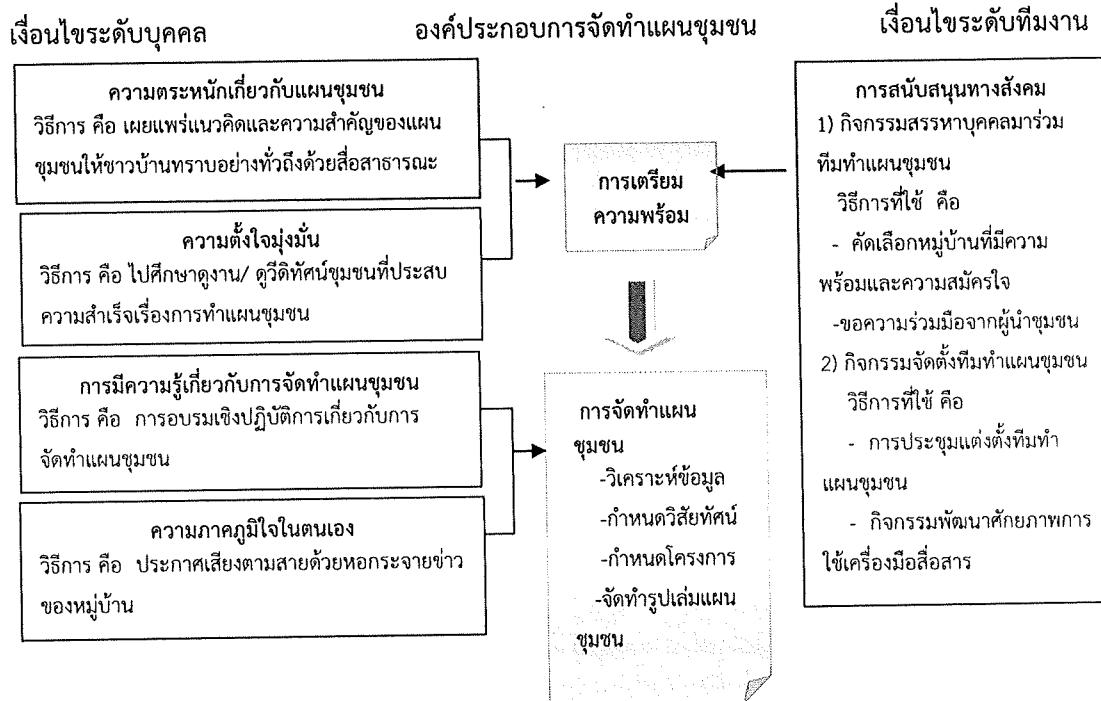
4. กิจกรรมจัดตั้งทีมทำแผนชุมชนหมู่ที่ 5 ถือว่าประสบความได้สำเร็จ โดยในวงรอบที่ 2 นี้มีสมาชิกเพิ่มขึ้น รวมเป็นจำนวน 26 คน

5. กิจกรรมพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมให้ความสนใจและร่วมในการฝึกปฏิบัติ ตลอดจนสามารถเขียนแผนชุมชนของตนเองได้บนพื้นฐานบริบทของชุมชน ส่วนข้อสรุปเรื่องการติดต่อสื่อสารภายในทีมทำแผนชุมชน ยังคงใช้โทรศัพท์เป็นหลักโดยใช้กลยุทธ์ดังนี้

6. กิจกรรมการสร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้ร่วมจัดทำแผนชุมชน พบร่วมกัน ทีมทำแผนชุมชนรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการข่วยพัฒนาชุมชนตนเอง

ภาพที่ 1 สรุปวงจรการวิจัย

ภาพที่ 2 รูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของตำบลเจ็ดริ้ว

การอภิปรายผล

ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของตำบลเจ็ดริ้ว อกภิรายได้ดังนี้ หลังจากดำเนินกิจกรรมสร้างความตระหนักรเกี่ยวกับแผนชุมชนชาวบ้านที่ได้รับสื่อแผ่นพับ เกี่ยวกับแผนชุมชน ส่งผลให้มีความตระหนักรถึงความสำคัญของแผนชุมชนมากขึ้นเห็นได้จากการสมัครเข้าร่วมมาเป็นทีมทำแผนชุมชนในวงรอบที่ 2 มากขึ้น ตรงกับแนวคิดของวอล์แมน(Wolman ,1973 : 32) ที่ว่าความตระหนักรจะเกิดขึ้นจากการที่เข้าใจและมีสำนึกอันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับ ในการนี้อธิบายได้ว่าการที่ชาวบ้านได้รับรู้ความสำคัญของการมีทีมทำแผนชุมชน จากสื่อแผ่นพับ สื่อโปสเตอร์ สามารถสร้างความตระหนักรได้แต่ปัญหาคือที่ผ่านมาในการจัดทำแผนชุมชน ประชาชนคิดว่าแผนชุมชนเป็นเรื่องของทางราชการ ไม่ใช่หน้าที่ของชุมชน แผนชุมชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนได้ ดังเช่นงานวิจัยของทินกร ศิลปาพันธ์ (2551 : 71) ที่พบว่าปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดทำแผนชุมชน ในเขตกรุงเทพมหานคร คือ ประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำแผนชุมชน เนื่องจากประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของเขมภัทท์ เย็นเปี่ยม (2552 : 152) ที่พบว่าปัญหาในการทำแผนชุมชนให้มีคุณภาพนั้น ในส่วนของภาครัฐยังขาดการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการเรียนรู้ในความสำคัญของแผนชุมชนแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตรงกับผลการวิจัยที่พบอธิบายได้ว่า ยุทธศาสตร์ด้านการจัดทำแผนชุมชน ต้องสร้างความตระหนักร ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนชุมชนอย่างชัดเจน ด้วยการใช้สื่อแผ่นพับและโปสเตอร์ ถ้าประชาชนมีความตระหนักรและเข้าใจเกี่ยวกับแผนชุมชน จะทำให้ชาวบ้านสำนึกว่าการมีแผนชุมชนเป็นของตนเอง มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาชุมชน ตรงกับงานวิจัยของสมาน นวลจันทร์ (2551: 87) ; สยาม วิชาพร, (2552 :

บทคัดย่อ); อันรักษา ลักษณะงู (2550 : 60) ที่กล่าวตรงกันว่า ภาคธุรกิจการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชนอย่างครอบคลุมทุกด้านให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ด้วยการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ และจะต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจังในด้านการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง โดยเน้นรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงประชาชนได้โดยตรงให้มากยิ่งขึ้น เช่น การทำแผ่นพับใบปลิว วารสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ รถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ และกระจายเสียงไปสู่ชุมชนอย่างทั่วถึง

ในงานวิจัยนี้พบว่าผู้นำชุมชน มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือมากขึ้น หลังจากผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยอธิบายเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการมีทีมงานทำแผนชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมสร้างหาบุคคลมาร่วมทีมทำแผนชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติภานต์ ใจคำ (2554 : 66-67) ที่ว่า ขั้นตอนและเทคนิคในการจัดทำแผนชุมชนในขั้นตอนแรกคือ การคัดเลือกแทนนำก่อนเข้าร่วม จากผลวิจัยที่พบในประเด็นนี้อธิบายได้ว่า หากผู้นำไม่เข้าใจและไม่ให้ความสำคัญกับแผนชุมชน จะส่งผลให้การสื่อสารต่อไปยังบุคคลอื่น เพื่อดึงคนมาร่วมเป็นทีมทำแผนชุมชนจะน้อยลงไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวัณ อุทา (2548 : 92,93) ที่ว่า แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดทำแผนชุมชนที่จะทำให้การจัดทำแผนชุมชนมีประสิทธิภาพ คือ คณะกรรมการชุมชนที่ทำแผนควรมาจากการคัดเลือกจากประชาชน และทรงกับงานวิจัยของ สยาม วิชาพรผล (2552) และ วีระวิทย์ อินทรสุภา (2552) ที่พบว่า การที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยกระบวนการแผนชุมชนน้อย เนื่องจากผู้บริหาร สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจและไม่ให้ความสำคัญกับการทำแผนชุมชน จากการวิจัยด้านกิจกรรมสร้างหาบุคคลมาร่วมทีมทำแผนชุมชน อธิบายได้ว่า เมื่อผู้นำชุมชน มีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของการมีทีมทำแผนชุมชน ผู้นำจะให้การสนับสนุนมากขึ้นด้วยการแนะนำบุคคลที่เหมาะสมจะเข้าร่วมเป็นทีมทำแผนชุมชน อีกทั้งยังประสานกับบุคคลเหล่านี้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้บุคคลที่ถูกติดต่อเกิดความเกรงใจในอันดับแรก ส่งผลให้เข้ามาร่วมในกิจกรรมต่อไป นั้นคือ กิจกรรมสร้างความตั้งใจมุ่งมั่นในการจัดทำแผนชุมชน ด้วยการไปศึกษาดูงานหรือรับชมวิธีทัศน์เกี่ยวกับชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการมีทีมทำแผนชุมชนนั้น อธิบายได้ว่า เมื่อบุคคลเห็นชุมชนตัวอย่างที่มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาชุมชนตนเอง ตลอดจนเห็นประโยชน์ที่เกิดจากการทำแผนชุมชน บุคคลก็จะมีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะทำให้ได้บ้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริวัณ อุทา (2548 : 92); กิตติภานต์ ใจคำ (2554 : 64) ที่พบว่า ขั้นตอนและเทคนิคในการจัดทำแผนชุมชน คือ การสร้างแกนนำก่อนเข้าร่วมด้วยการศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รวมทั้งเกิดแรงกระตุ้นให้นำไปเป็นแบบอย่างในการทำแผนชุมชนของตนเอง ในผลวิจัยพบว่า เมื่อเกิดความตั้งใจมุ่งมั่นและรวมตัวผู้ที่มีความต้องการจะทำแผนชุมชนแล้ว สิ่งที่จำเป็นต่อมาคือการจัดตั้งทีมทำแผนชุมชนเพื่อให้เป็นรูปธรรม มีกฎระเบียบสามารถจับต้องได้ ถึงแม่จำนวนคนที่ทำแผนชุมชนจะเป็นกลุ่มเล็กๆ ของหมู่บ้าน แต่ถ้ามีความตั้งใจจริงก็สามารถจัดทำแผนชุมชนให้สำเร็จได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของทินกร ศิลาพันธ์ (2551 : 69) ที่พบว่า บทบาทของประชาชนในการทำแผนชุมชนในขั้นตอนการเตรียมพื้นที่และเตรียมทีมงาน คือการเป็นอาสาสมัคร หรือร่วมทีมทำแผนชุมชน และอนุพันธ์ ฐิติธร (2552 : 82); ศิริวัณ อุทา (2548 : 95) ที่พบว่า ปัจจุหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน คือ ขาดการทำงานเป็นทีม การไม่มีการตั้งทีมงานอย่างเป็นทางการ และ

ขัดเจน ซึ่งทำให้ชุมชนขาดความกระตือรือร้นในการผลักดันแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติจริงได้ ตรงกับงานวิจัยของ เชมภัทท์ เย็นเปี่ยม (2552 : 134) ; กิตติภานต์ ใจคำ (2554 : 66) ที่ว่า ขั้นตอนแรกของการทำแผนชุมชน คือ การค้นหาแกนนำและองค์กรท้องถิ่น เพื่อสร้างทีมที่จะเข้าร่วมและสร้างความเข้าใจร่วมกัน และ ใช้การบริหาร เชิงรุกด้วยการสร้างทีมงานเจ้าหน้าที่ทำแผนชุมชน ในผลวิจัยครั้งนี้พบว่าเมื่อได้ทีมทำแผนชุมชนที่มีความตั้งใจ มุ่งมั่นและมีความเสียสละแล้ว ขั้นต่อไปคือจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน ให้แก่ทีมทำแผนชุมชน ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการฝึกปฏิบัติทำแผนชุมชนจริงโดยใช้ข้อมูลจาก จปธ. และ กชช. 2 ค แล้วในวงรอบที่ 2 นี้ แผนชุมชนที่ได้จากการฝึกปฏิบัติสามารถนำไปบูรณาการกับแผนพัฒนา 3 ปี ขององค์กรบริหารส่วนตำบลในปีงบประมาณ 2557 มีงานวิจัยที่สนับสนุนกิจกรรมพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติ เกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน ได้แก่ งานวิจัยของประวิทย์ อุดตัน (2551 : 59) ที่พบว่าปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ ผู้นำกลุ่มต่างๆเข้าร่วมในการจัดทำแผนชุมชน คือ ไม่ได้รับการฝึกอบรม หรือสัมมนาในการจัดทำแผนชุมชน และ กิตติภานต์ ใจคำ (2554 : 66) ; อนุพันธ์ ฐิติวาร (2552 : 82) ; ทินกร ศิลาพันธ์ (2551: 72) ที่มีความเห็น ตรงกันว่า แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำแผนชุมชน ที่สำคัญที่สุดคือการจัดให้มีการอบรมเพิ่มศักยภาพ แก่คณาจารย์ชุมชนในเรื่องการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งจะทำให้คณะกรรมการชุมชนทุกคนรู้ระเบียบวิธีการ จัดทำแผนชุมชน และมีการอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนให้แก่แกนนำ มีการ จัดทำแผนอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี และควรจัดให้มีการฝึกอบรมตัวแทนชุมชนก่อนจัดทำแผนชุมชนจริง การให้ความรู้เรื่องแผนชุมชนไม่ควรใช้การบรรยายเพียงอย่างเดียว ควรจัดฝึกปฏิบัติตัว สดคล้องกับงานวิจัย ของอนุรักษ์ ลักษณะภู่ (2550 : 60) และวิวรรณ ขันเพียแก้ว (2551 : 85) ที่พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการทำแผนชุมชนให้แก่ประชาชนที่สนใจ โดยการฝึกอบรม หรือสัมมนาเชิงปฏิบัติการ จากผลการวิจัยที่พบว่าจิตใจให้แก่กลุ่มที่ในการจัดทำแผนชุมชนในแต่ละระดับ ควรสนับสนุนองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของบุคคลในองค์กรบริหารส่วนตำบลให้สามารถทำการ พัฒนาโดยใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนการจัดทำแผนชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่าการมี ข้อตกลงเรื่องการสื่อสารกันเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานทำแผนชุมชน เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดที่ส่งผลให้เกิด ความขัดแย้งภายในทีมงาน สดคล้องกับงานวิจัยของศิริขวัญ อุทา (2548 : 95) ที่ว่าควรเพิ่มทักษะในการสื่อสาร ประสานงานที่มีประสิทธิภาพทั้งภายในชุมชนและภายนอก และกลไกการขยายข้อมูลข่าวสาร เพราะถ้าผู้ที่ เกี่ยวข้องกับการทำแผนชุมชนขาดสื่งนี้ไป ทำให้ข้อมูลข่าวสารกระจายอยู่เพียงไม่กี่คน

ในผลงานวิจัยเรื่องการความภาคภูมิใจให้แก่ทีมงานอธิบายได้ว่า หลังจากได้ทีมทำแผนชุมชนที่มี ทักษะในการจัดทำแผนชุมชนของตนเองได้แล้ว การจะให้ทีมทำแผนชุมชนยังคงพฤติกรรมการทำแผนชุมชน อย่างต่อเนื่องทุกปีนั้น การสร้างแรงจูงใจจึงเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการ แต่เนื่องจากผู้ที่มาร่วมเป็นทีมทำแผนชุมชน นั้นไม่มีค่าตอบแทนใดๆ ดังนั้นการจะรักษาพฤติกรรมของบุคคลไว้จำเป็นต้องสร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้ร่วมจัดทำ แผนชุมชนให้เป็นแรงจูงใจ ด้วยการสนับสนุนทางสังคมด้านกำลังใจให้กับทีมงานทำแผนชุมชน เช่น การยกย่อง ชื่นชม ด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อห้องกระจายข่าว และติดป้ายประกาศรายชื่อทีมทำแผนชุมชนที่บอร์ดชุมชน ซึ่งสดคล้องกับงานวิจัยของเชมภัทท์ เย็นเปี่ยม (2552 : 137) ที่ว่า การสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงาน ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะช่วยให้เกิดผู้นำและแกนนำที่มีจิตอาสาในการขับเคลื่อนแผนชุมชน

แนวทางหลักในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน คือ การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการในการจัดทำแผนชุมชนของแต่ละชุมชน งบประมาณนี้เพื่อใช้จ่ายด้านการสร้างแผ่นพับ โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของแผนชุมชนให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความศรัทธาในบทบาทของทีมทำแผนชุมชนและคณะกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างวัฒนธรรมใหม่ในการทำงาน มีจิตบริการสาธารณะให้แก่ชุมชนเดิมศักยภาพ และงานวิจัยของอนุพันธ์ ฐิติوات (2552 : 82) ; กิตติภานต์ ใจคำ (2554 : 66-67) ; สยาม วิชาพร (2552: บทคัดย่อ) ที่เห็นคล้ายกันว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญมาก ต่อการทำงานที่เป็นจิตอาสา การสนับสนุนมีทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น ค่าตอบแทน และไม่เป็นรูปธรรม เช่น คำยกย่องเชื่อม นอกจากนี้กิจกรรมการสร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้ร่วมจัดทำแผนชุมชน ยังส่งผลต่อการขยายผลไปสู่ชุมชนข้างเคียง การได้เห็นหมู่บ้านนำร่องมีการเคลื่อนไหวด้านการจัดทำแผนชุมชน หมู่บ้านอื่นที่ได้รับฟังการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวหรือเห็นป้ายโปสเตอร์เรื่องแผนชุมชนจะเกิดการตื่นตัว ด้วยเกรงว่าการรวมตัวเป็นทีมทำแผนชุมชนของหมู่บ้านนำร่องจะได้งบประมาณหรือโครงการที่มากกว่าหมู่บ้าน 다른

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงมหาดไทย, (2555). กรมการปกครอง. คู่มือการปฏิบัติงานการจัดทำแผนพัฒนาแผนพัฒนาสามปี แผนปฏิบัติการ และการติดตามประเมินผล. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์แห่งประเทศไทยจำกัด 2555 กิตติภานต์ ใจคำ.(2554). “บทบาทคณะกรรมการชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของเทศบาล ตำบลบ้านแม่ขา อำเภอ芳จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น : หน้า 64 , 66-67
- เขมภัทท์ เย็นเปี่ยม.(2552). กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเพื่อตนเอง กรณีศึกษา: เปรียบเทียบระหว่างชุมชนต้นแบบในแบบภาคกลาง กับ ชุมชนนำร่องในเขตกรุงเทพมหานคร.กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.) ; หน้า 134 , 137 , 152
- ชฎาพร กลมลักษ์ไพศาล.(2553). กระบวนการจัดทำแผนชุมชนบ้านทางยา หมู่ที่ 8 ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล
- ทินกร ศิลาพันธุ์.(2551). “บทบาทของประชาชนที่มีต่อการจัดทำแผนชุมชน: กรณีศึกษาองค์กรบริหารส่วน ตำบลท่าเยี่ยม อำเภอสาขะเหล็ก จังหวัดพิจิตร” รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยขอนแก่น : หน้า 69,71-72
- ธนิศรา ศุภารช.(2552) “ปัจจัยส่งเสริมคุณภาพการวางแผนชุมชนในอำเภอเมืองลำพูน” รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประวิทย์ อกตัน.(2552). “บทบาทของผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในการจัดทำแผนชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิวรรธน์ ขันเพียแห้ว.(2551). “การจัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษา ตำบลบ้านยาง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา” รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น : หน้า 85

วีระวิทย์ อินทรสุกา.(2552). “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยกระบวนการแผนชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดชุมพร” รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น : บทคัดย่อ

ศิริชัย อุทา.(2543). “กระบวนการจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในจังหวัดลำพูน” วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : หน้า 92 , 93 , 95

สมาน นวลจันทร์.(2551).การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนตำบลบ้านยาง อำเภออยุธยา จังหวัดอุตตรธานี. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี : หน้า 87

สยาม วิชาพร.(2552). “การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน : กรณีศึกษาการจัดทำแผนชุมชนของเทศบาลตำบลรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์” วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี : บทคัดย่อ

อนุพนธ์ ฐิติวร.(2552). “ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องและปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนของเทศบาลเมืองจันทบุรี” รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น : หน้า 82 , 87

อนุรักษ์ ลักษณะภู่.(2550). “ปัจจัยในการมีส่วนร่วมจัดทำแผนชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” รายงานการศึกษาอิสระปริญญา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการ ปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น : หน้า 60

ภาษาต่างประเทศ

Kemmis, S.; & McTaggart, R.. (2005). Participatory Action Research: Communicative Action and the Public Sphere. In The Sage Handbook of Qualitative Research. 3rd.ed. Denzin, N.K.; & Lincoln, Y.S. Editors. pp.559-603. Thousand Oak: Sage.

Levin, Irwin P. (1987), "Associative Effects of Information Framing," Bulletin of the Psychonomics Society, 25 (March) : 85-86.

Wolman B. B. (1973). Dictionary of Behavioral Science. London:Litton Educational.: 32